

Objectgegevens

Adres : Klein Westerwijksestraat 6
Plaats : Hilvarenbeek
Postcode : 5081 HD
Kadastraal : gemeente Hilvarenbeek, sectie P, nr. 3085

Algemene gegevens

Oorspronkelijke functie : Langgevelboerderij
Huidige functie : Langgevelboerderij
Bouwjaar : 1937
Architect : onbekend

Auteur : ing. Gijs Verkuijlen MA
Bezoekdatum : 7 november 2023
Rapportagedatum : 16 november 2023

Monumentenhuis Brabant B.V.
Markt 9
4931 BR Geertruidenberg
www.monumentenhuisbrabant.nl
T. 0162-511833
E. info@monumentenhuisbrabant.nl

Monumentenhuis Brabant B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inleiding

Deze beschrijving dient om de cultuurhistorische waarden van de langgevelboerderij aan de Klein Westerwijksestraat 6 te Hilvarenbeek vast te stellen. Tijdens het locatiebezoek is de huidige staat voor zover toegankelijk met foto's gedocumenteerd. Er is een beknopt kadastraal- en archiefonderzoek uitgevoerd. De bevindingen worden beschreven in deze rapportage. Allereerst worden de situering, de geschiedenis en de hoofdvorm beschreven, waarna alle gevels met de klok mee worden beschreven, beginnend bij de voorgevel. Dit is de lange noord-oostelijke gevel evenwijdig aan de Klein Westerwijksestraat. De afzonderlijke gevels worden van links naar rechts beschreven. Ook het interieur wordt in zijn huidige vorm beschreven. Aan het eind wordt de waardering opgesteld.

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

De gemeente Hilvarenbeek, ten zuiden van Tilburg, is centraal gelegen in de provincie Noord-Brabant. Te midden in een groot heidegebied tussen Tilburg, Hilvarenbeek en Goirle is een oud buurtschap genaamd Westerwijk gelegen. Al in de middeleeuwen werd er geschreven over Wystreuic, Westerwie, Wistrewich of Wystriwic. Westerwijk is altijd een gehucht gebleven binnen de Heerlijkheid Hilvarenbeek en na 1810 de gemeente Hilvarenbeek. Na 1871 werd (Groot) Westerwijk een afzonderlijke afdeling binnen de gemeente Hilvarenbeek. In het vierde kwart van de twintigste eeuw werd er door het heidegebied een weg aangelegd die Tilburg en Hilvarenbeek rechtstreeks verbindt (op de locatie van een oud voetpad). Aan de oostzijde van deze weg bevindt zich Westerwijk. In 1937 werd aan de westzijde van de Klein Westerwijksestraat een langgevelboerderij gebouwd.

Luchtfoto van de boerderij (rode cirkel). Bron: PDOK Viewer.

Luchtfoto van Hilvarenbeek met de boerderij bij de rode pijl. Bron: PDOK Viewer.

Tussen 1811 en 1832 wordt Nederland kadastraal ingemeten en ingetekend. Deze kaarten heten kadastrale minuutplannen. Op het kadastraal minuutplan 1811-1832 stond aan de wegzijde van de percelen 293, 294, 295 en 296 een schuur. Het gebied werd aangeduid als De Kraanbraken. De schuur wordt in 1903 gesloopt. In 1923 worden de percelen gekocht door Egidius van Spreeuwel, landbouwer uit Moergestel. Deze bouwt in 1937 de langgevelboerderij die in 1958 overgaat op diens zoon. Als gevolg van de ruilverkaveling De Hilver in 2010, wijzigt de sectie naar P en het perceelnummer naar 1401. Later wordt de boerderij kadastraal gesplitst en wijzigen de nummers naar de huidige 3085 en 3086.

De langgevelboerderij is in 1937 opgetrokken in traditioneel-ambachtelijke bouwtrant, vanuit rechthoekig grondplan onder asymmetrisch mansarde-zadelkap, oorspronkelijk gedekt met Tuiles-du-Nord met platte wel. De voor-, linkerzijgevel en achtergevel (deels) zijn opgetrokken in metselwerk van rood-bruine bakstenen in kruisverband. De rechterzijgevel en achtergevel (deels) zijn opgetrokken in metselwerk in halfsteensverband. De bovenzijde van het trasraam wordt geaccentueerd door middel van een rollaag. Aan de bovenzijde is een gemetselde fries aanwezig, met tandlijst en decoratieve bloktand eronder. In 2004 heeft er een 'modernisering' plaatsgevonden. Recent zijn de gevels gereinigd en opnieuw gevoegd. Het dak is recent vervangen waarbij de pannen zijn gewijzigd, een nieuwe bakgoot met gootklossen is aangebracht, de dakkapel is verwijderd, dakvensters zijn aangebracht en een windveer is toegevoegd aan de topgevels. Vrijwel alle kozijnen van het woongedeelte zijn vervangen en de luiken zijn vernieuwd. In het achterdakvlak steekt een recent aangebrachte gemetselde schoorsteen door het dak en tevens zijn zonnepanelen op het achterdakvlak aangebracht.

Uitsnede van het Kadastraal Minuutplan 1811-1832 van gemeente Hilvarenbeek, sectie C genaamd De Voort, blad 01. De rode pijl wijst de boerderij aan. Bron: Beeldbank RCE.

Topografische kaart van het heidegebied tussen Tilburg (noord) en Hilvarenbeek (zuid), omstreeks 1870, bij de pijl het gehucht Westerwijk. Bron: Topotijdreis.nl

Uitsnede van de hulpkaart uit 1903, met de sloop van een schuur. De pijl wijst de latere boerderij aan. Bron: Kadaster Archiefviewer.

Uitsnede van de hulpkaart uit 1937 met de bouw van boerderij (pijl). Bron: Kadaster Archiefviewer.

Voorgevel

De linkerzijde van de voorgevel is het voormalige bedrijfsge-deelte van de langgevelboerderij. Geheel links in de gevel is onder geprofileerde betonlatei een vernieuwd houten kozijn met houten raam met negenruits roedeverdeling aanwezig met onder bakstenen dorpel. Rechts daarvan is onder betonlatei een dubbele schuifdeur aan ijzeren schuifrails aanwezig. Rechts daarvan is tevens onder geprofileerde betonlatei een vernieuwd houten kozijn met houten raam met negenruits roe-deverdeling aanwezig met onder bakstenen dorpel. Centraal in de gevel is een gevelopening aanwezig waarvan de ijzeren rails van de dubbele schuifdeuren nog aanwezig is maar de deuren ontbreken. Onder betonlatei is recent een houten pui met vaste beglazing aangebracht met nieuwe bakstenen dorpel. Rechts daarvan is tevens onder geprofileerde betonlatei een vernieuwd houten kozijn met houten raam met negenruits roe-deverdeling aanwezig met onder bakstenen dorpel.

De rechterzijde van de voorgevel is het woongedeelte van de langgevelboerderij. Centraal is onder strek een verdiept ge-legen entree gelegen met het oorspronkelijke houten kozijn op natuurstenen onderdorpel met neuten. Het bovenlicht is voor-zien van het oorspronkelijke glas-in-lood en onder de geprofi-leerde tussenkalf is de oorspronkelijk houten voordeur aanwe-zig. Rechts daarvan is in het metselwerk een ingemetselde na-tuursteen aanwezig, met inscriptie "E. van SPREEUWEL 15/5 '35". Aan weerszijde van de voordeur is een venster onder strek gelegen met aan de onderzijde een natuurstenen dorpel. De houten kozijnen zijn recent vernieuwd aangebracht, waarbij ook de houten luiken en gehengen en duimen zijn vernieuwd.

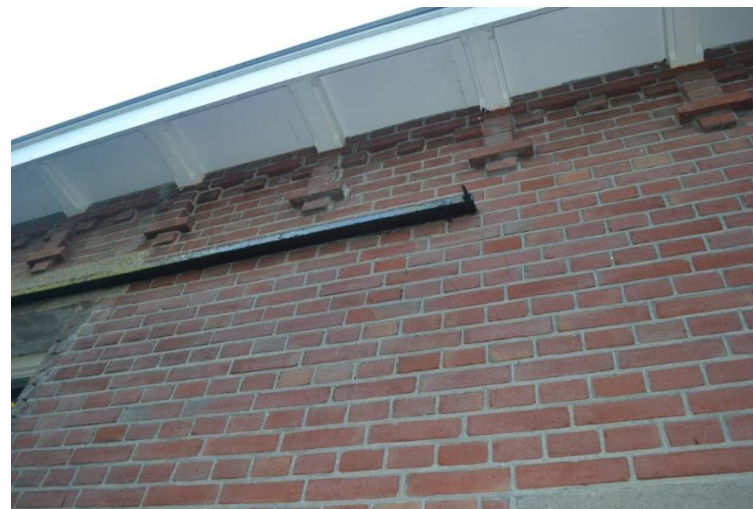
Voorgevel langgevelboerderij.

Schuifdeuren op rails.

Houten venster onder geprofileerde betonlatei.

Gemetselde fries en bakgoot op geprofileerde klossen.

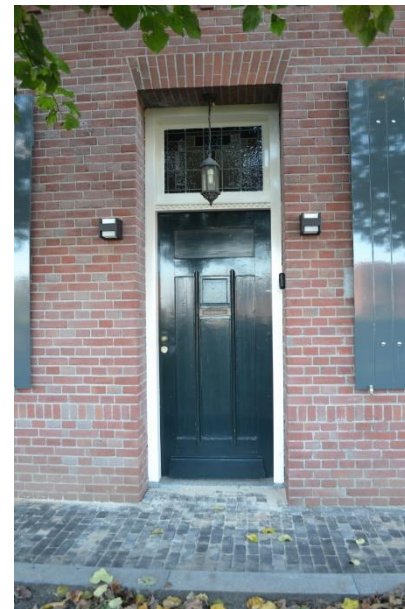
Vernieuwde pui.

Houten venster onder betonlatei.

Vernieuwd venster en luiken.

Oorspronkelijke entree.

Ingemetselde natuursteen met inscriptie.

Oorspronkelijk luikwervel.

Linkerzijgevel

De linkerzijgevel is de kopgevel van het voormalige bedrijfsge-deelte van de langgevelboerderij. Links in de gevel zijn twee gevelopeningen onder geprofileerde betonlatei dichtgezet met plaatmateriaal. Verder naar rechts zijn vier gevelopeningen onder geprofileerde betonlatei aanwezig. Twee openingen zijn voorzien van een houten kozijn met houten raam met zesruits roedeverdeling met bakstenen onderdorpel. Twee gevelopeningen op bakstenen rollaag zijn voorzien van een breder ingezaagde stalen paardendeur met kunststof latten. Op de verdieping is onder geprofileerde betonlatei een oorspronkelijk stalen venster met zesruits roedeverdeling met bakstenen dorpel aanwezig. Langs de dakrand is een gemetselde profiellijst aanwezig, met in de nok een accent voorzien in verticaal metselverband en een tuitstuk op de nok. Na de vernieuwing van het dak is de dakrand tevens voorzien van een windveer met gevelpannen.

Overzicht linkerzijgevel.

Breder ingezaagde deur onder betonlatei.

Betonvenster onder geprofileerde betonlatei.

Metselaccent in topgevel.

Oorspronkelijk kozijn op verdieping.

Achtergevel

De linkerzijde van de achtergevel is het woongedeelte van de langgevelboerderij. Geheel links in de gevel is onder rollaag een venster met vernieuwd houten kozijn en ramen aanwezig met natuurstenen onderdorpel. De voormalige tussenruimte is ter hoogte van de achtergevel voorzien van een moderne pui met dubbele deuren en een bovenlicht die door de dakvoet doorloopt in een dakkapel. Rechts is een vernieuwd toiletvenster aangebracht met houten kozijn en houten raam. Rechts daarvan is een bouwnaad aanwezig waar het halfsteens metselverband overgaat in het kruisverband.

De rechterzijde van de achtergevel is het voormalige bedrijfs-gedeelte van de langgevelboerderij. In de gevel zijn in totaal zeven gevelopeningen onder geprofileerde betonlatei aanwezig waarvan vijf zijn voorzien van een nieuw houten raam met vast glas en bakstenen dorpel. Twee voormalige staldeuropeningen zijn voorzien van een nieuw houten kozijn met vast raam. In het metselwerk zijn nog de duimen aanwezig.

De bovenzijde van de gevel wordt afgesloten met een vernieuwde bakgoot op geprofileerde getrapte gootklossen.

Woondeel met dichtgezet tussendeel.

Vernieuwd kozijn in gevelopening onder betonlatei.

Vernieuwd kozijn in deuropening.

Bedrijfs gedeelte met bakgoot op klossen.

Rechterzijgevel

De rechterzijgevel is de kopgevel van het voormalige woondeel van de langgevelboerderij. Links in de gevel is een venster onder strek gelegen met aan de onderzijde een natuurstenen dorpel. Het houten kozijn is recent vernieuwd aangebracht, waarbij ook de houten luiken en gehengen en duimen zijn vernieuwd. Rechts in de gevel is een kleiner opkamervenster gelegen. Het houten kozijn, raam, luiken en gehengen en duimen zijn recent vernieuwd aangebracht. Eronder is een kelderraam onder strek, met vernieuwd houten kozijn. Op de verdieping zijn onder strek nog twee oorspronkelijke schuifvensters met oorspronkelijk glas-in-lood bovenlicht aanwezig, met natuurstenen onderdorpel. De houten luiken aan weerszijden zijn vernieuwd aangebracht. Langs de dakrand is een gemetselde profiellijst aanwezig, met in de nok een accent voorzien in verticaal metselverband en een tuitstuk op de nok. Na de vernieuwing van het dak is de dakrand tevens voorzien van een windveer met gevelpannen.

Overzicht rechterzijgevel.

Vernieuwd houten kozijn met houten luiken.

Vernieuwd keldervenster onder strek.

Oorspronkelijk venster onder strek met glas-in-lood met vernieuwde luiken.

Geaccentueerde gevelnok met tuit.

Interieur

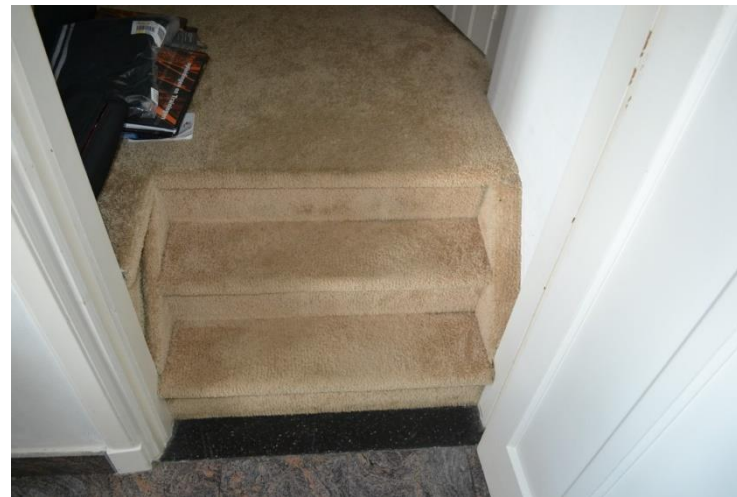
De algemene indeling is in de loop der jaren en sinds de modernisering in 2004 veranderd. Daarbij zijn authentieke interieurelementen verloren gegaan of nauwelijks nog zichtbaar. De indeling van het woongedeelte is nog herkenbaar en grotendeels overeenkomend met de authentieke indeling. De binnendeuren en -kozijnen dateren uit de bouwtijd. Achter de voordeur is de hal gelegen met links en rechts een slaapkamer met moderne afwerking. In de linkerslaapkamer is de oorspronkelijke bedsteden, nu kastenwand, nog aanwezig. De schouwen dateren van later. Rechtsachter is een opkamer boven de kelder aanwezig, met oorspronkelijke kastenwand van houten kraaldelen. In de kelder liggen de oorspronkelijke plavuizen op de vloer en is een pekelbak aanwezig. Links daarvan is de keuken gelegen, voorzien van nieuwe afwerkingen. In de tussenuur tussen keuken en serre zijn de oorspronkelijke achterdeur met bovenlicht en keukenvenster met onderdorpel nog aanwezig. Links van de keuken is een bijkeuken gelegen met daarin de oorspronkelijke trap naar de verdieping. De begane grond (hal, keuken, serre, bijkeuken en badkamer) is in 2004 voorzien van een moderne tegelvloer.

Achter de oorspronkelijke brandmuur is de woonkamer gelegen, in 2004 voorzien van moderne afwerking, haard met rookkanaal en nieuwe tegelvloer. Links van de woonkamer is het stalgedeelte aanwezig.

Op de verdieping zijn nieuwe wanden aangebracht en tegen het dakbeschoot is een nieuw afwerking aangebracht, ten tijde van het locatiebezoek was alles nog in aanbouw. Door de brandmuur is, op de locatie van een kruipluik een nieuwe deuropening aangebracht.

Oorspronkelijke binnendeuren.

Trap naar opkamer.

Oorspronkelijke kastenwand/bedsteden.

Kastenwand in opkamer.

Oorspronkelijke trap.

Plavuizen in kelder.

Oorspronkelijke achtergevel.

Kelderbak.

Oorspronkelijke ingebouwde rolluikbakken.

Oorspronkelijke spantconstructie met recentere verstevigingen.

Vernieuwde afwerkingen dakvlak.

Oorspronkelijk dakbeschoot.

Waardering

Deze waardering is opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria voor de bouwkunst van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

De waardering heeft betrekking op de langgevelboerderij aan de Klein Westerwijksestraat 6 te Hilvarenbeek.

Cultuurhistorische waarden

Het object heeft enige cultuurhistorische waarde als typologisch voorbeeld van een langgevelboerderij gebouwd in de Interbellum-periode in deze regio. Het object heeft enige cultuurhistorische waarde als voorbeeld voor de sociaal-economische en agrarische ontwikkeling van het buitengebied van Hilvarenbeek.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

Het object is van enige architectuurhistorische waarden als voorbeeld van een boerderijtype uit het Interbellum. Met kenmerken als de (asymmetrische) mansarde-zadelkap, de accentuering in de metselwerk (zowel boven de vensters als in de nok en gevelbeëindiging), en de glas-in-lood bovenlichten bij de (verdiept gelegen) entree en op de verdieping in de rechterzijgevel. In het interieur zijn nog authentieke elementen aanwezig, zoals de trap, binnendeuren, opkamer, kelder en kastenwand/bedsteden, welke van historische waarden zijn.

Situationele en ensemblewaarden

De boerderij is van situationele waarde als onderdeel van een agrarisch buitengebied van Hilvarenbeek, gelegen in een heidegebied tussen Tilburg en Hilvarenbeek, genaamd Westerwijk. Er is geen sprake van een historisch waardevol ensemble in relatie tot de overige opstallen op het erf.

Gaafheid en herkenbaarheid

De hoofdvorm en de metselwerkgevels en geprofileerde lateien zijn bewaard gebleven. Echter is de gaafheid aangetast door de vervanging van de kozijnen, de verwijderde staldeuren, gewijzigde dakbedekking en vernieuwde bakgoot. De herkenbaarheid als langgevelboerderij is door het visuele verschil tussen woon- en bedrijfsdeel nog enigszins aanwezig.

Zeldzaamheid

In de directe omgeving van de boerderij staan enkele langgevelboerderijen, welke in betere authentieke staat verkeren. Vanwege cultuurhistorische en situationele waarde in relatie tot de aangetaste gaafheid is er sprake van enige zeldzaamheid op lokaal niveau.